

A TANULÁSI MOTIVÁCIÓ JELLEGZETESSÉGEI HÁTRÁNYOS HELYZETŰ ÉS ROMA TANULÓK KÖRÉBEN

Fejes József Balázs
SZTE, BTK, Pedagógia szak

Kulcsszavak: tanulási motiváció, hátrányos helyzet, roma tanulók

A hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikertelenségeinek felszámolásában az iskola alapvető feladata a családi háttér kedvezőtlen feltételeinek ellensúlyozása. A hátrányos szociokulturális környezet hatásai közül leggyakrabban a készségek, képességek átlagtól elmaradt fejlettségét és a tanulási motiváció hiányát emelik ki. Míg a családi környezet készségek és képességek fejlődésre gyakorolt hatásával számos empirikus tanulmány foglalkozik, addig a családi háttér és a motiváció kapcsolatát elemző vizsgálatok száma mind a hazai, mind a nemzetközi szakirodalomban szerény. A hazai kutatásokból mindössze annyi látszik biztosnak, hogy a tanulók motivációja és a szülők iskolai végzettsége között nincs közvetlen összefüggés.

Munkánk célja a hátrányos helyzet tanulási motivációra gyakorolt hatásának feltárása, azoknak a motívumoknak a láthatóvá tétele, amelyekre az iskolának kiemelt figyelmet kell fordítania az oktatási lemaradások megszüntetése érdekében. További kérdéseket vet fel a hátrányos helyzetűek jelentős részét kitevő roma gyermekek motivációja: e népcsoport több szempontból sajátos helyzete alapján feltételezhető, hogy számos motívum esetében a többségi társadalomtól eltérő jellegzetességek fedezhetők fel.

Vizsgálatunk keretében 7. osztályos diákok (N=247) tanulási motívumairól és családi körülményeiről gyűjtöttünk információkat tanulói, illetve tanári kérdőívek segítségével. Mintánkban belül a következő alcsoportok különíthetők el: (1) hátrányos helyzetű nem roma tanulók, (2) hátrányos helyzetű roma tanulók, (3) jó körülmények között nevelkedő nem roma és (4) jó körülmények között nevelkedő roma tanulók.

Az olvasáshoz és a számoláshoz kötődő énképre, a tanulás gyakorlati értékére, a tanulópedagógus kapcsolatra és a tanulási elismerésvágyra fókuszáló mérőeszközünket a DMQ kérdőív *Józsa* (2003) által adaptált változatával egészítettük ki az elsajátítási motiváció és a kudarcfélelem esetében.

Az adatok értékelése még folyamatban van, így a következőkben hipotéziseim egy részét ismertetem. A szakirodalom áttekintése alapján nagy a valószínűsége, hogy a hátrányos helyzetű tanulók körében a vizsgált motívumok az átlagnál fejletlenebbek, a szülők tanuláshoz való viszonyának és a tanulás gyakorlati értékének pedig vélhetően központi szerepe van az iskolai teljesítményekben. A roma tanulók esetében a tanulási motivációt tovább gyengítik a többségi iskola és a roma társadalom között mutatkozó kulturális különbségek.

Reményeink szerint tanulmányunk hozzájárul ahhoz a folyamathoz, amelynek végeredményeként a tanulási motiváció kialakítását és fejlesztését tervszerűen végző pedagógiai gyakorlat jön létre.